

Dziesięć zasad nauki obywatelskiej

Nauka obywatelska jest wielofunkcyjnym pojęciem, które można adaptować i stosować w różnych sytuacjach i dziedzinach. Stwierdzenia podane poniżej zostały opracowane w ramach grupy roboczej „Dzielenie się najlepszymi praktykami i rozwijanie kompetencji” Europejskiego Stowarzyszenia Nauki Obywatelskiej, kierowanej przez Muzeum Historii Naturalnej w Londynie, z udziałem wielu organizacji członkowskich Stowarzyszenia. Poniższe sformułowania mają na celu określenie kluczowych zasad, które w opinii nas jako społeczeństwa, leżą u podstaw dobrej praktyki nauki obywatelskiej. Tłumaczenie na język polski zostało wykonane z inicjatywy Prof. dr hab. Małgorzaty Grodzińskiej-Jurczak, pracownika Instytutu Nauk o Środowisku UJ, członkini European Citizen Science Association.

1. Przedsięwzięcia w zakresie nauki obywatelskiej angażują obywateli w wysiłkach badawczych prowadzących do uzyskania nowej wiedzy i lepszego zrozumienia. Obywatele mogą uczestniczyć poprzez wkład, współpracę lub działać jako liderzy przedsięwzięć, a zatem odgrywać znaczącą rolę w przedsięwzięciach.

2. Przedsięwzięcia podejmowane przez naukę obywatelską przynoszą rzeczywiste wyniki naukowe, na przykład odpowiadając na pytanie badawcze lub dając informacje potrzebne do działania na rzecz ochrony przyrody, decyzji w zakresie zarządzania lub polityki środowiskowej.

3. Korzyści z uczestnictwa odnoszą zarówno naukowcy zawodowi, jak i obywatele. Korzyści te mogą obejmować publikowanie wyników badań, możliwości zdobywania wiedzy, czerpanie przyjemności z uczestnictwa, korzyści społeczne, satysfakcję z wnoszenia wkładu w formie naukowych dowodów np. dotyczących problemów lokalnych, ogólnokrajowych i międzynarodowych, a poprzez to stwarzanie możliwości oddziaływania na politykę.

4. Jeśli zechcą, naukowcy obywatele mogą uczestniczyć w wielu stadiach procesu badawczego. Mogą one obejmować postawienie pytania badawczego, opracowanie metody, zbieranie i analizowanie danych oraz przekazywanie wyników.

5. Naukowcy obywatele uzyskują sprzężenie z podejmowanego przedsięwzięcia. Na przykład o sposobie wykorzystywania danych, a także na temat skutków badawczych, politycznych lub społecznych.

6. Nauka obywatelska uznawana jest za podejście badawcze takie, jak każde inne, z ograniczeniami i uprzedzeniami, które należy postrzegać i którym trzeba przeciwdziałać. Inaczej niż w wypadku tradycyjnych podejść do badań, nauka obywatelska daje szansę szerszego zaangażowania społecznego i większej demokratyzacji nauki.

7. Dane i metadane uzyskane w przedsięwzięciach nauki obywatelskiej udostępnia się bez ograniczeń, a tam gdzie to możliwe, wyniki zostają opublikowane w formacie ogólnodostępnym. Udostępnianie danych może mieć miejsce w trakcie lub po ukończeniu przedsięwzięcia, chyba, że uniemożliwiają to względy bezpieczeństwa lub ochrony prywatności.

8. Wkład naukowców obywatelskich zostaje zaznaczony w wynikach badań i publikacjach.

9. Programy nauki obywatelskiej oceniane są pod względem ich wyników naukowych, jakości danych, doświadczenia uczestników oraz szerszego wpływu społecznego lub politycznego.

10. Kierujący przedsięwzięciami nauki obywatelskiej uwzględniają kwestie prawne i etyczne dotyczące praw autorskich, własności intelektualnej, uzgodnień o dzieleniu się danymi, poufności, uznawania źródeł, a także wszelkich działań na środowisko.